

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ДОВІЧНОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ
«ПОЛІТИЧНО ЗНАЧУЩИХ ОСІБ» В УМОВАХ ПРАВОВОГО
РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ:
КРИТЕРІЙ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА**

Франковська Світлана Андріївна

*аспірантка кафедри конституційного та адміністративного права,
завідувач навчальної лабораторії нормотворчої діяльності
та правозастосування*

*Запорізького національного університету
м. Запоріжжя, Україна*

Правовий режим воєнного стану в Україні вніс свої корективи у всі сфери суспільного, політичного та фінансового життя держави. Зокрема, він передбачає певні обмеження, які об'єктивно необхідні для існування держави в умовах воєнного стану. Одним із таких обмежень є фінансовий моніторинг, особливо він є актуальним для політично значущих осіб.

Спершу слід з'ясувати значення поняття фінансового моніторингу. Так, згідно п. 66 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» фінансовий моніторинг – сукупність заходів, що вживаються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу¹. Метою фінансового моніторингу є протидія легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, таким об'єктом необхідно визначити динаміку фінансових операцій у банківських установах. Такий вид оцінювання має здійснюватися на постійній основі, мати систематичний та комплексний характер, враховуючи стан механізму внутрішнього моніторингу в банку і параметри системи фінансового моніторингу в Україні.

Система фінансового моніторингу в Україні активно розвивалася протягом останніх років. Ключовою інституцією, що забезпечувала діяльність у сфері фінансового моніторингу є Державна служба фінансового моніторингу України (Держфінмоніторингу), яка є центральним органом влади, основним призначенням якого є протидія відмиванню коштів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму².

Якщо порівняти систему фінансового моніторингу України та зарубіжних країн, можна дійти висновку, що вітчизняна система суб'єктів

¹ Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

² Гнаткович О. Д., Овчиннікова Т. В., Смолінська С. Д. Фінансовий моніторинг в Україні та напрями його покращення. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. С. 1-6.

фінансового моніторингу наділена більш широкими повноваженнями, оскільки вона не лише отримує інформацію, а й сама проводить фінансові розслідування. Фактично всі надавачі фінансових послуг в Україні охоплені системою фінансового моніторингу, крім того, система передбачає тісну взаємодію суб'єктів фінансового моніторингу, міністерств³.

З'ясувавши значення та особливості фінансового моніторингу, виникає питання, кого слід віднести до категорії політично значущих осіб. Так, Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» передбачено, що до категорії політично значущих осіб слід відносити фізичних осіб, які є національними, іноземними публічними діячами та діячами, які виконують публічні функції в міжнародних організаціях⁴.

Нормою законодавства, яка регулює питання щодо порушення вимог фінансового контролю, є стаття 172-6 Кодексу України про адміністративні правопорушення, відповідно до якої несвоєчасне подання без поважних причин декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян⁵.

У ст. 11 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» передбачено, у разі, якщо з дня припинення виконання політично значущою особою визначених публічних функцій минуло більше дванадцяти місяців і фінансові операції, що проводилися такою особою протягом цього часу, становили низький ризик, а також суб'єктом первинного фінансового моніторингу не виявлено ознак, що ділові відносини з такою особою становлять ризики, властиві політично значущим особам, такий суб'єкт первинного фінансового моніторингу не вживає (припиняє вживати) щодо неї заходів належної перевірки.

Прийняття нового закону дає можливість вдосконалити організацію первинного та державного фінансового моніторингу і підвищити ефективність формування та реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму⁶.

Тобто змінами, внесеними до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового

³ Уткіна М.С. Фінансовий моніторинг як один із засобів протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 7. С. 292-295.

⁴ Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

⁵ Грудовенко О. С. Адміністративно-правова характеристика запобігання порушення вимог фінансового контролю посадовими особами Збройних сил України. *Держава та регіони*. 2022. № 3 (77). С. 41-45.

⁶ Козинець І.Г., Лось А.Ю. Фінансовий моніторинг в Україні: новий етап розвитку. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 237-239.

знищення», передбачено можливість не продовжувати вжиття заходів щодо належної перевірки особи, яка не є політично значущою, після спливу визначеного законом терміну.

Проте, при застосуванні даного положення Закону виникає проблема. Так, новелою є факт позбавлення особи статусу політично значущої особи, а самі часові рамки такого позбавлення є необмеженими. Тобто, політично значущі особи за нововведенням до Закону будуть мати даний статус не протягом трьох років після звільнення, а фактично довічно. З цього слідує, що політично значуща особа може перебувати під фінансовим моніторингом довічно. І така норма є важливою гарантією розбудови правової держави та забезпечення правового режиму законності в нашій країні.

Оскільки правовий режим воєнного стану, який діє на території України, встановлює певні обмеження прав та свобод цілком доцільно встановлювати законодавчі обмеження для політично значущих осіб у вигляді фінансового моніторингу. Крім того, фінансовий моніторинг під час дії воєнного стану і так зазнав змін та його значно спростили, що має, як позитивний, так і негативний вплив на функціонування економіки країни. А саме, передбачено ряд фінансових операцій, для яких в умовах воєнного стану не потрібне підтвердження походження коштів.

Крім того, варто також зазначити, що процеси цифровізації в державі не оминули також і фінансовий моніторинг. Застосування цифрових технологій у процесах реалізації фінансового моніторингу сприятиме полегшенню доступу суб'єктів первинного фінансового моніторингу до більшості послуг у цій сфері, зниженню рівня зловживань та корумпованості у фінансовій сфері за рахунок переведення більшості операцій в електронний формат, зменшенню витрат на здійснення фінансових операцій, пов'язаних із обігом паперових грошей. Загалом, є сенс вести мову про підвищення ефективності операцій при проведенні фінансового моніторингу та зниження рівня зловживань у цій сфері⁷.

Отже, підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що нові зміни в законодавстві, що стосуються довічного фінансового моніторингу політично значущих осіб, є цілком своєчасними, доцільними, зокрема, в умовах дії правового режиму воєнного стану, оскільки дана категорія осіб відіграє важливу роль у політичному житті та має безпосередній вплив на функціонування держави, її економічної та правової сфери. Крім того, цифровізація фінансового моніторингу значно спростить саме механізм перевірки осіб, що належать до категорії політично значущих.

⁷ Гнаткович О. Д., Овчиннікова Т. В., Смолінська С. Д. Фінансовий моніторинг в Україні та напрями його покращення. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. С. 1-6.